

Миротворець

Нова книжка молодого українського письменника складається з двох повістей та оповідання. Перед нами постає зовсім несподіваний і трохи загадковий Любко Дереш... Так, це дуже дивна історія, сумна та загадкова... Вона не має ані свідків, ані спостерігачів, але ж звідкись ми її знаємо. Що насправді спричинило дивовижне перетворення молодого аспіранта Віденського університету, лінгвіста, безтурботного молодика Стефана Лянґе, що занурило його у чужу долю, піднесло аж до самого Бога, а відтоді призвело до його кінця чи-то початку? «...Сім, шість, п'ять...» — зворотний відлік. За якусь мить світ розколеться на до й після. І тієї ж самої миті, після грандіозного спалаху, на який так довго чекала купка науковців і військових, розколеться навпіл світогляд Роберта Оппенгеймера — творця та руйнівника. Хто він — містер Оппенгеймер? Геніальний науковець? Філософ-спостерігач? Миротворець чи той, що несе смерть? Що в нього було? Та все, що потрібно віндсерферові, — вітер, ідеальні хвилі на Акабській затоці, невблаганне єгипетське сонце та черговий косяк, що забезпечить неперевершений кайф, ну й, звісна річ, дошка й вітрила. Тож що трапилось, друже, звідки з'явився той внутрішній голос із його прямими запитаннями, що, здається, йде з самого серця? І ось тут з'являється страх, а з ним боягузливе бажання втекти. Тримайся, герою, якщо ти дійсно герой... Може, саме час зустрітись із собою, справжнім собою у власному ерці. **ГЕНІЇ ТА ГЕРОЇ ЗАВЖДИ САМОТНІ...**

ЛЮБКО ДЕРЕШ

МИРОТВОРЕЦЬ

ПОВІСТІ ТА ОПОВІДАННЯ

Любко Дереш

МИРОТВОРЕЦЬ

Повісті та оповідання

Нова книжка молодого українського письменника складається з двох повістей та оповідання. Перед нами постає зовсім несподіваний і трюхи загадковий Любко Дереш...

Так, це дуже дивна історія, сумна та загадкова... Вона не має ані свідків, ані спостерігачів, але ж звідкись ми її знаємо. Що насправді спричинило дивовижне перетворення молодого аспіранта Віденського університету, лінгвіста, безтурботного молодика Стефана Лянге, що занурило його у чужу долю, піднесло аж до самого Бога, а відтоді призвело до його кінця чи-то початку?

«...Сім, шість, п'ять...» — зворотний відлік. За якусь мить світ розколеться на до й після. І тієї ж самої миті, після грандіозного спалаху, на який так довго чекала купка науковців і військових, розколеться навпіл світогляд Роберта Оппенгеймера — творця та руйнівника. Хто він — містер Оппенгеймер? Геніальний науковець? Філософ-спостерігач? Миротворець чи той, що несе смерть?

Що в нього було? Та все, що потрібно віндсерферові, — вітер, ідеальні хвилі на Акабській затоці, неблаганне єгипетське сонце та черговий косяк, що забезпечить неперевершений кайф, ну й, звісна річ, дошка й вітрила. Тож що трапилося, друже, звідки з'явився той внутрішній голос із його прямими запитаннями, що, здається, йде з самого серця? І ось тут з'являється страх, а з ним боягузливе бажання втекти. Тримайся, герою, якщо ти дійсно герой... Може, саме час зустрітись із собою, справжнім собою у власному серці.

ГЕНІЇ ТА ГЕРОЇ ЗАВЖДИ САМОТНІ...

Усі права застережені. Жодну частину цього видання не можна перевидавати, перекладати, зберігати в пошукових системах або передавати у будь-якій формі та будь-яким засобом (електронним, механічним, фотокопіюванням або іншим) без попередньої письмової згоди на це ТОВ «Видавництво Кальварія».

Прийшов час питати про Абсолютну Істину.

Веданта-сутра, I.1.1(1)

Історія дивних перетворень, що відбулися зі Стефаном Лянге, бере початок з єдиної лекції, яку дав у їхньому університеті Вернер-Максиміліан Альбрехт фон Лібіх, легенда мовознавства, людина, чие ім'я згадувалось у товаристві Фердинанда де Соссюра, Чарлза Сандерса Пірса і Ноама Авраама Хомського. Фон Лібіх, одначе, не належав до тих новомодних пост-структуралістських течій, які бралися перекроювати світ заново. Він стримано оцінював праці Дерріди, Лакана, Ліотара, називаючи їх «експериментами» або ж «спробами». Вочевидь, так проявлялася шляхетність людини, котра належала до епохи, що вже давно минула. Відбитки тієї епохи прочитувалися хіба в запахові кіпрського муску — парфумах, що ними користувався ще найсвітліший цісар Франц-Йосиф, і які полюбляв, якщо вірити чуткам, фон Лібіх, та ще в метеликові й рукавичках — незмінних атрибутах світила європейської лінгвістики. Фон Лібіх зробив для мовознавства приблизно те саме, що Лакан для психіатрії. Він уважав, що вивчення фундаментальних основ мови має значно тісніший

стосунок до психології, — ба навіть до метафізики, ніж до будь-якої іншої дисципліни. У цьому аспекті фон Лібіх був овіяний ореолом певної містичної слави, чим наче утверджував незбагненні традиції Відня, з його антропософією Штайнера, безоднями й вершинами Майрінка та іншими окультними лицарями давноминулих часів.

Отже, фон Лібіх був галантною персоною. У своїх лекціях, хоч би яким гострим було вістря дискусії, він завжди коректно відгукувався про опонентів, умів підмічати їхні сильні сторони і прославляв їх здобутки. Це повністю підкорило Стефана Лянге, на той час — студента третього курсу мовознавчого відділення у Віденському університеті.

Саме на цій блискучій, феноменальній лекції, після якої обертом ішла голова, Лянге почув ім'я Себастьяна Штукенгайзена. Прозвучало воно як ім'я ніяк не визначальне: то був перелік аномалій сучасного мовознавства. Розповідаючи про передній край лінгвістики, фон Лібіх, як завжди, мислив широко і глобально. Піддавши критиці вивчення «підживнів» і спостережне мовознавство, він сформулював декілька провокаційних тем на стику нейролінгвістики і мов штучного інтелекту. Хтось зі студентів запитав про теорію вродженого нахилу людини до мов. Ішлося про фізіологію мозку і квантову теорію, про генетику і теорію універсальної граматики. Від такого поєднання дисциплін Стефан відчув солодкий відчай перед неозорими полями власної безграмотності. Його конспект робився дедалі менше зв'язним, із дедалі більшою кількістю перехресних посилань і знаків оклику.

Врешті, пан професор торкнувся маргіналів від науки, які (тим не менше!) зуміли поставити деякі фундаментальні філософські запитання лінгвістики особливо гостро. Серед інших диваків професор згадав і Себастьяна Штукенгайзена, галицького українського мовознавця німецького походження родом із Дуклі (Лемківщина, сучасна Польща). Мабуть, щось в інтонаціях пана професора викликало схвилювання у Стефана, тож, конспектуючи, він підкреслив це ім'я подвійною лінією. І на цьому все.

Потім, уже на п'ятому курсі, коли настав час задуматися над темою для докторської (Стефан мав намір іти в аспірантуру і продовжити заняття наукою), він вирішив, що авторитет фон Лібіха є достатньо вагомим, аби взятися за когось із заявлених ним маргіналів лінгвістики. Чому б не розглянути ті проблеми, які були сформульовані десь на периферії науки, якщо їх не розв'язано ще й досі?

Науковий керівник схвалив його вибір. Праць Штукенгайзена професор Целян не читав, однак неодноразово зустрівав посилення на них. З огляду на те, що тема була практично недослідженою, керунок роботи видавався цікавим як самому Лянґе, так і панові професору. Лянґе почав завзято досліджувати матеріали з цієї теми, і тут його підстергло розчарування: крім десятка посилення на праці Штукенгайзена (які згадувалися навіть у Барта і Лотмана), жодних інших матеріалів про цього вченого не траплялося. Велика Австро-Угорська енциклопедія давала стисло інформацію про те, що науковець народився в Галичині 1903 р., написав дві праці з

мови: «Грамматика деградації» й «Адамове яблуко: досвід реконструкції. Вісім зустрічей з Істиною». Він марно оббивав пороги наукових бібліотек Відня — ані згадки про Штукенгайзена.

Замість того, щоб, як то зазвичай бувало з Лянге, знеохотитися до обраної теми, він відчув азарт погоні чи то переслідування. Адже, ступаючи на цю малозвідану територію, він ішов стопами великих: стопами Хомського, де Соссюра, стопами фон Лібіха. Загорівшись бажанням вивчити постать Штукенгайзена, він наважився написати листа корифеєві, який, власне, й надихнув його на ці пошуки. Відповідь була короткою. Фон Лібіх порадив вирушати до Львова і провести розвідку на місці.

Отримавши грант на піврічну стипендію в Україні, Лянге відчув ні з чим незрівнянне натхнення. В його житті, здавалося, все раптом почало сприяти поїздці: старша сестра переїхала жити до матері, позбавивши Лянге турбот про здоров'я неньки. Його наречена, Андреа, нарешті знайшла роботу, тож була тепер зайнятою зранку до вечора. Врешті, науковий керівник схвально відгукнувся про його ініціативу на засіданні кафедри, поставивши Лянге у приклад іншим. Лянге, хоч і не вирізнявся особливою амбітністю, відчув себе на коні. Тож, спакувавши трійко саквояжів, він знайшов недорогий чартер до Львова і невдовзі по тому, одного прекрасного осіннього дня вдихнув на повні груди сире повітря на летовищі у Скнилові.

Доброю обставиною було й те, що у Львові йому посприяли друзі з кафедри германістики. Вони до-

помогли з помешканням і зробили невеличке введення в історію та географію Львова. Лянґе три роки вивчав російську, а перед від'їздом наліг іще й на українську, тож безпеку елементарного побуту міг собі забезпечити сам.

Перші ж дні пошуків у центральній львівській бібліотеці імені В. Стефаника надихнули його. Він зрозумів, що стоїть на правильному шляху. Тут слідів перебування Штукенгайзена було значно більше. Серед знахідок була справжня перлина — біографія Себастьяна Штукенгайзена, написана його другом дитинства І. Чиж-Вишенським. Біографія вийшла у світ вже у наш час — була видана 1992 р. у Львові накладом 300 примірників. Лянґе з жадібністю накинувся на знайдений матеріал і проковтнув книгу за чотири години, проведені в читальному залі.

Сказати, що Лянґе став іншою людиною після цієї біографії, — то, певне, було б занадто. Але щось у його серці змінилося, і змінилося, схоже, безповоротно. Лянґе сидів, охоплений незрозумілою ейфорією, дивився то на скляну стелю читального залу, то на вікна, і не знав, що йому робити: написати есемес Андреа, аби розділити своє піднесення з нею, зателефонувати науковому керівникові чи перечитати біографію Штукенгайзена ще раз. Однак ні писати, ні телефонувати причин не було — власне, не було чим ділитися, крім захвату молодого науковця від того, що він натрапив на справді цікавий матеріал.

Та що там! Здається, він натрапив на цілу жилу, нерозроблену жилу золота.

«Ого! — тільки й повторював він про себе, гортаючи сторінки біографії. — Ого!»

Власне, нічого такого надзвичайного Стефан Лянґе ще не відкрив. Відбулося перше знайомство з об'єктом його дослідження, і воно, як водиться серед людей емоційних, справило на Лянґе належне враження.

Отже, Себастьян-Миколай Штукенгайзен народився на початку 20 ст. на Лемківщині, в селі Дукля, яке тепер уже належало Польщі. Його батьками стали відомий поміщик Християн Штукенгайзен і Анна-Марія Штукенгайзен, з дому Лемішка. У біографії писалося, що він був пізньою, хоч і дуже сподіваною дитиною. Християн Штукенгайзен пошлюбив юну Анну-Марію, коли йому було п'ятдесят два. Його перша дружина померла від сухот понад двадцять років тому, так і не подарувавши йому спадкоємця. Оповідач розказував, що Анна-Марія вразила поміщика своєю вродою й обдарованістю в царині мистецтв. Він узяв її спершу на опікунство, а далі, дотримавши всіх необхідних звичаїв, повів до шлюбу, на превелику радість обох сторін.

Довгоочікуваний первісток з'явився 22 лютого 1903 р. на Стрітення. Розказували, що в той день одночасно йшов сніг, падав дощ і світило сонце, породжуючи кілька веселок водночас. Дитинство молодого Себастьяна минуло в достатку: у нього були нянечка, власний вчитель із музики і поезії, а також товариство місцевих хлопчиків-пастушків. Окрім сільських дітлахів, Себастьяну бавитися було ні з ким, тож батько їхній дружбі не перечив.

Вже з дитинства Себастьян підкорював серця оточення своїми розвагами і словами. Про нього казали, що Господь йому язика медом помазав — слухати його було все одно, що пити чистий мед. Він упокорював мешканців Дуклі своїми оповідками, які чув від мами або й вигадував сам. Червонощокий, кругловидий, Себастьян привернув серця всіх — від старого до малого. Діти теж радо вітали Себастьяна і завжди охоче гралися з ним.

Старший Штукенгайзен дбав про те, аби син дістав належну освіту, тож запрошував різних учителів то зі Львова, то з Кракова, аби ті навчали його танцям, живопису, історії та математиці. Християн Штукенгайзен був знаним меценатом і щирим благодійником. Так, його коштом утримувалися кілька українських аматорських театрів, народна оркестра, що давала виступи на Ринку по святах, і дитяча гімназія для дітей-сиріт. Звісна річ, для власного сина, на якого довелося чекати так довго, батько приберіг найкраще.

Себастьян-Миколай виявився щедро обдарованою дитиною. Він вирізнявся надзвичайною пам'яттю і у віці семи років уже знав напам'ять усі пісні, що співали у них в околі: і любовні, і релігійні, і календарно-обрядові. Також, кажуть, він був уважним слухачем. Йому ще не сповнилося шести, а його вже знала кожна хата в Дуклі. Він наче зумисне ходив від хати до хати, аби почути побільше історій. Баби, впоравшись зі справою, садили його біля себе і розказували йому байки і казки, — все, що пам'ятали.

У віці дев'яти років він склав дев'ять віршів про життя в Дуклі та записав їх у маленьку книжечку.

Батько був невимовно щасливим від такого талановитого сина. Слід сказати, що вірші, хоч були написані просто та безхитрісно, підкупляли читача незаплямованістю і, далекі, неабиякою майстерністю. Як писав Чиж-Вишенський, «важко було читати ті рядки без сліз: здавалося, солодке і гірке перемішалися у них так міцно, як мід і трут, і, хоча трут обпікав серце, мід той одразу ж гоїв усі рани; певно, тільки дитина може бачити світ так прозоро». В одинадцять він вигадав новий вид сценографії, який назвав «квітчастим театром», а у віці тринадцяти років заснував власну «школу мистецтв», куди ходило понад тридцять дітей з Дуклі та околиць. У школі Себастьян давав лекції з живопису, поезії, музики і драматургії. При школі вони заснували самодіяльний театр «Горлиця», де підлітки ставили п'єси за творами Старицького, Гоголя, Міцкевича, а також іноземних драматургів: Їоте і Шекспіра. Чиж-Вишенський, свідок і учасник тих подій, писав, що театр користувався нечуваною популярністю. Подивитися на їхні вистави приїжджали люди бувало що й за кілька верст. Батько, старий Штукенгайзен, утішений успіхами сина, возив їхню «театральну трупу» до Львова, на різдвяний виступ у театрі «Руської бесіди». Як писав Чиж-Вишенський, «то був сенсаційний успіх. Люди аплодували стоячи, тричі викликали всю трупу на біс».

Інтерес до філології у Себастьяна з'явився вже в гімназії. Батько відправив його у Цісарсько-королівську німецьку гімназію для хлопчиків, і розлука з дорогими серцю пагорбами та краєвидами, а надто ж із товариством хлопчаків із села була тяжким

іспитом для хлопця. На цьому моменті дружба з Чиж-Вишенським, що був сином простого коваля, теж могла перерватися, що стало би, за словами оповідача, «немислимим випробуванням». Однак із ласки Себастьянового батька, який узявся оплатити і його навчання теж, Чиж-Вишенський відправився до Львова разом із товаришем. Як пише біограф, цей жест батька, від якого наверталися сльози на очі, зробив його довічним боржником старого Штукенгайзена. Завдяки дивовижній чуйності батькового серця було врятовано дружбу, яка, можливо, була самому Чиж-Вишенському дорожчою за життя.

У гімназії Себастьян, звісна річ, завоював прихильність усього колективу. Своім виглядом він привертав увагу скрізь, де з'являвся. Себастьян був невисоким, мініатюрної будови, здавалося, то була дитина чи навіть карлик, але його манера триматися одразу привертала увагу. Як справжній панич, він усюди брав із собою невеличкий, красиво оздоблений ціпок. Його рухи були величними, граційними і простими водночас, голос — тихим, плинним і запам'ятовувався надовго. Чиж-Вишенський писав, що голос Себастьянів мав здатність потім ще довго звучати у голові, поволі танучи, наче масло в гарячому молоці. Завжди одягнутий до стилю, Себастьян тим не менше мав у собі якесь відчуття простоти і доступності, від чого з ним одразу ж хотілося потоваришувати. Його врода була незвичайною. Шкіра біла, наче камфора, здавалося, світилася місячним світлом. Світле чоло Штукенгайзена Чиж-Вишенський порівнював із небом на світанку, а вигини брів — із двома мудре-

цями, що схилились один перед одним у поклони. Великі блакитні очі, схожі на пару гірських озер, вражали свіжістю, чистотою і прозорістю. Його риси були тонкими, немов на середньовічній гравюрі. Укупі з повним овалом обличчя вони давали відчуття глибокої умиротвореності юнака, а невловимий прорис його маково-червоних вуст виказував деяку бешкетливість натури. Завжди перебуваючи в осередді уваги, Штукенгайзен ніколи не зловживав нею: він ділився своєю ласкою з усім оточенням, вигадуючи ігри, закликаючи то до змагань у силі, то до декламації віршів, у чому сам був неперевершеним майстром, а то й до гарячої суперечки, в якій Штукенгайзен зазвичай перемагав. Кожен біля нього почувався осипаним увагою, наче пелюстками ружі. Штукенгайзен причаровував не тільки однолітків, а й викладачів. Його відповіді нагадували розповіді бувалого мандрівця. Відповідаючи біля дошки, Себастьян мав звичку звертатися до вчителя і до всього класу — *urbi et orbi*, як писав Чиж-Вишенський. Його пізнання в історії, географії, геології, в мовах, у житті суспільства, рівно як і у стислих науках вихоплювалися далеко за рамки гімназійної програми. «Старе мале», — жартував із нього професор Стоцький, їхній класний керівник. Він покладав великі надії на свого учня і вже на повному серйозі готував йому місце на кафедрі мовознавства в університеті.

Утім, то був такий вік, що популярність Себастьяна серед дівчат на якийсь час відірвала його від занять, і захоплення театром та музикою було відкладено вбік. Знову ж таки, Чиж-Вишенський, супутник Се-

бастьяна в усіх його пригодах і розвагах, писав, що то був найневинніший, а водночас якнайбільш розбишацький період їхнього життя, коли від їхнього глуму і насмішок потерпали дівчата одразу трьох шкіл: гуманітарної гімназії сестер-уршулянок, лицєю імені королеви Ядвіґи та музичної школи цісареві Єлизавети.

Знайшлося в гімназії й кілька заздрісників, які прочули про славу Штукенгайзена і зненавиділи його за це. Так, старшокласник Ференц, приревнувавши Штукенгайзена до дівчат з музичної школи, викликав його на дуель на палицях. В уяві старшокласника першокурсник-паніч мав би злякатися чи, принаймні, отримати доброго бука від дужчого і спритнішого Ференца. Одначе день дуелі став днем ганьби для нахаби. Дуель, що відбулась у парку Костюшка, зібрала численних глядачів, і Себастьян не оминув скористатися з цього. Вправний з дитинства в орудуванні палями, своїм кованим ціпком він учиняв проти Ференца атаку за атакою. Той, слід сказати, доблесно відбивався, позаяк провів не одну годину у спортивній кімнаті, вправляючись у фехтуванні. Одначе під натиском ударів Штукенгайзена скоро він почав відступати. Коли ж сили Ференца підійшли до викінчення і захищатись більше не було моці, Штукенгайзен спритно підчепив його ногу ціпком, і Ференц повалився на землю. Ставши йому ногою на груди, притисши ручку ціпка до Ференцового горла, Штукенгайзен довго витягував з нього вибачення за всіх панянок з музичної школи, яких Ференц брудно вважав своїми, а за тим, під сміх глядачів, влаштував

Ференцові допит із географії. До сорому Ференца, його невігластво у цьому предметі перестало бути його приватною таємницею, а зробилося набутком для всіх, хто став свідком дуелі. Чиж-Вишенський відмітив, що географія була предметом, з якого Ференц мав здавати іспити навесні, тож, показавши Ференцові його слабкість, Штукенгайзен милостиво вберіг колегу від провалу на екзамені. Завершуючи історію з дуеллю, Вишенський писав, що екзамен з географії Ференц склав добре.

Зраджуючи таємниці свого товариша, шістдесят років потому Чиж-Вишенський писав, що у Себастьяна з-поміж безлічі фавориток, які охоче бігали на побачення з ним, була одна панночка, якою він дорожив понад усе. На жаль, її батьки були проти цієї невинної дружби, і панночку, прочувши про її амурні пригоди, забрали зі Львова й віддали до якоїсь закритої гімназії у Відні.

Власне, та розлука наче протверезила Себастьяна, і, подолавши біль зраненого серця, молодий Штукенгайзен повернувся до науки. Довгими зимовими вечорами вони з товаришем просиджували у бібліотеці, читаючи спершу античних драматургів Софокла та Еврипіда, а далі все глибше вивчаючи філософію: Платона, Аристотеля, Демокрита. А позаяк жили вони в одній кімнаті, то не раз бувало, допізна обговорювали прочитане, ділячись думками і вибудовуючи неймовірні гіпотези.

Гімназія мала мовний ухил, тож до їхньої програми як обов'язкові предмети входили давньогрецька й латина. Себастьянові ці мови давалися заввиграш-

ки. Чиж-Вишенський писав, що у першому півріччі навчання до основних мов, на яких Себастьян почав вільно читати і писати вже по кількох тижнях занять, він додав перську та арамейську — тоді ще у гімназії викладав професор Мошек Бейгль, відомий празький біблеїст і знавець стародавніх діалектів. Чиж-Вишенський не був спроможний засвоювати мови з такою швидкістю, як Штукенгайзен, одначе навіть перебувати у товаристві Себастьяна, який вільно розмовляв перською з професором Бейглем, було йому за свято.

Отож, ентузіазм друзів ріс мірою того, як зростали їхні пізнання у науках. Себастьян опанував по книжках старогерманську і старофранцузьку, англійську ж вивчив за три дні, зачинившись у кімнаті з томиком Шекспіра. Вони мріяли поїхати до Китаю і вивчити декілька північних діалектів. Удаючи китайських мандаринів, вони балакали вигаданою «мовою», схожою на крячіння качки, що приносило обом невимовну радість. Що більше друзі опановували природничі та гуманітарні науки, то сміливішими ставали їхні розмови вечорами. Їх цікавила теорія прамови — єдиної мови людства, яка начебто могла існувати до вавилонського стовпотворіння. Однак, якщо прामова так чи інак була темою, яку Чиж-Вишенський своїм розумом іще міг осягнути, то Себастьян ішов далі: його цікавило, чому річ і слово, що використовується на позначення речі, різняться між собою, чому вони не тотожні; якщо невідповідність речі та її імені — це загальне правило, то чи є в ньому винятки; якщо є, то які; чи можливо вигадати мову, де слова б у точності

відповідали тому, що ними хотілось би позначити; як би тоді звучало його ім'я, ім'я Чиж-Вишенського, і т. д. Ба більше! Себастьян хотів знати, чи є мова у тварин, птахів, риб, рослин; чи можна вважати мовою симптоми перебігу якоїсь хвороби; якщо так, то чи можна звернутися до хвороби зрозумілою їй мовою і попросити піти геть; чи можуть бути тварини, птахи та інше живе мовою самі по собі — маленькими рухливими словами якогось колосального інтелекту, що промовляє до людини речами її оточення? Врешті, словами якої мови є людство і що говориться ним? Від таких розмов у Чиж-Вишенського перехоплювало дух, і він іще більше прикипав до свого приятеля, а той, із вдячності, ставав дедалі ближчим до нього.

Зібравши невеликий гурт аматорів стародавніх мов, на зимових канікулах гімназисти вишукували спільне коріння в китайській та арабській, англійській та угро-фінській, російській та санскриту. Саме тоді, за твердженням Чиж-Вишенського, Себастьян підійшов до формулювання своїх знаменитих тез «Граматики деградації».

Неспокій в Європі змусив батька Себастьяна — Християна Штукенгайзена продати його маєток і, забравши Себастьяна, поїхати до Швейцарії. Штукенгайзени оселилися в Цюриху, і Себастьян продовжив своє навчання там. Аж тут розпочалася Перша світова війна, не оминула вона і Львова. На превелике горе Чиж-Вишенського, для якого та розлука була більшим випробуванням, ніж страхіття війни, він не зміг поїхати до Швейцарії разом із приятелем. Вони пообіцяли один одному вести листування, і

Кінець безкоштовного
уривку. Щоби читати
далі, придбайте, будь
ласка, повну версію
книги.

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ